

ระบบการเมืองอันน่าตื่นตาในสปาร์ตา

เผ่า นวกุล*

(วันรับบทความ : 30 กรกฎาคม 2561/ วันแก้ไขบทความ : 13 กันยายน 2561 /วันตอบรับบทความ : 22 กันยายน 2561)

บทคัดย่อ

ในยุคกรีกโบราณสิ่งที่ทำให้นครรัฐสปาร์ตามีอำนาจเหนือกว่านครรัฐอื่นคือการมีกองทัพบกอันเกรียงไกร มากไปกว่านั้นรัฐชาติสให้เหตุผลว่า “ความสามารถของนครรัฐสปาร์ตาที่ทำให้มีอำนาจเหนือนครรัฐอื่นมาจากความสามารถในการจัดการภายในของพวกเขาเอง” ซึ่งโดยนัยแล้วหมายถึงการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างพลเมืองชาวสปาร์ตากับเฮลลิออตเพราะการจัดการความสัมพันธ์นี้ส่งผลให้เฮลลิออตเป็นกำลังสำคัญของกองทัพอันเกรียงไกรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อย่างไรก็ตามนอกจากจุดเด่นเรื่องกองทัพแล้วนครรัฐสปาร์ตายังมีจุดเด่นอีกด้านหนึ่งคือเป็นนครรัฐที่สร้างระบบการเมืองอันแปลกใหม่ที่น่าตื่นตาเพื่อป้องกันทรราชย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของวุฒิสภาหรือสภาอาวุโสและอีฟอร์ในการถ่วงดุลอำนาจเหล่ากษัตริย์ ดังนั้นด้วยมุมมองที่กล่าวไปข้างต้นนำมาซึ่งบทความชิ้นนี้เพื่อศึกษาระบบการเมืองที่พัฒนาขึ้นเพื่อป้องกันทรราชย์และผู้รุกรานในนครรัฐสปาร์ตา โดยบทความนี้ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาและนำเสนอโดยการพรรณนาให้เห็นภาพระบบการเมืองอันน่าตื่นตาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกันของชนชั้นต่างๆ ในสังคม

คำสำคัญ: กรีกโบราณ/ สปาร์ตา/ ระบบการเมือง

* อาจารย์, คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

The Novel Political System in Sparta

Phao Nawakul^{*}

(Received Date : July 30, 2018, Revised Date : September 13, 2018, Accepted Date : September 22, 2018)

Abstract

In Ancient Greece, Sparta dominates over other city-states by powerful hoplite army ability. Moreover, Thucydides states that “Sparta’s ability to dominate other polis derived from the stability of her own domestic arrangements.” It means arrangement of relations between the Spartans and the helots. The result of this arrangement is that the helots are important resource unavoidable for superior army. However, Sparta not only owns stability of domestic arrangements, but also the mere threat of tyranny led some polis to create quite novel political systems, especially the role of Gerousia and Ephors in balancing the power of the kings. Consequently, this situation brings to this article for study on political systems development that preventing the threat of tyranny and many enemies. This article uses historical approach to study and is presented by using narrative for expressing the picture of novel political system in Sparta.

Keyword: Ancient Greece/ Sparta/ Political System

^{*} Lecturer, Faculty of Public Administration Dhurakij Pundit University

เกริ่นนำ

ในยุคกรีกโบราณสิ่งที่ทำให้สปาร์ตา (Sparta) มีอำนาจเหนือกว่านครรัฐอื่นคือ การมีกองทัพอันเกรียงไกร ฐิติดีส (Thucydides)¹ ให้เหตุผลว่า “ความสามารถของนครรัฐสปาร์ตาที่ทำให้มีอำนาจเหนือนครรัฐอื่นมาจากความสามารถในการจัดการภายในของพวกเขาเอง” การจัดการนี้หมายถึงการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างพลเมืองชาวสปาร์ตากับเฮลोट (Helot) (Powell, 2001, pp. 225-226) ซึ่งส่งผลให้เฮลोटเป็นกำลังสำคัญของกองทัพอันเกรียงไกรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อย่างไรก็ตาม นิโคลาส โดมานิส (Nicholas Doumanis) นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ยุโรปชาวออสเตรเลีย อธิบายว่า นอกจากจุดเด่นเรื่องกองทัพแล้ว สปาร์ตายังมีจุดเด่นอีกอย่างหนึ่งคือ เป็นนครรัฐ ที่สร้างระบบการเมืองอันแปลกใหม่ที่นำต้นตอเพื่อป้องกันทรราชย์ (tyranny) (Doumanis, 2010, p. 24) ดังนั้น ด้วยมุมมองนี้ก็นำมาซึ่งบทความเรื่อง “ระบบการเมืองอันนำต้นตอในสปาร์ตา”² เพื่อศึกษาระบบการเมืองที่โดมานิสกล่าวว่าเป็นระบบการเมืองอันแปลกใหม่ที่นำต้นตอที่พัฒนาขึ้นเพื่อป้องกันทรราชย์ในสปาร์ตาและป้องกันการรุกรานของศัตรูจากต่างแดน

บทความนี้ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาและนำเสนอโดยการพรรณนาให้เห็นภาพระบบการเมืองอันนำต้นตอของสปาร์ตาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกันของชนชั้นต่างๆ ในสังคม การนำเสนอในบทความนี้จะถูกแบ่งเป็น 4 ส่วนเพื่อให้มีความสมบูรณ์ทางเนื้อหา กล่าวคือ ส่วนที่ 1 เกริ่นนำ กล่าวถึงที่มาของบทความและโครงสร้างการนำเสนอในบทความนี้ สำหรับในส่วนที่ 2 เสี่ยงล้อเสียงเล่าอ้างถึงสปาร์ตา ทบทวนให้เห็นถึงมุมมองสังคมและการเมืองที่มีต่อชาวสปาร์ตาซึ่งถูกมองเป็นผู้นำทางด้านการรบและมีกองทัพที่เป็นเลิศและเป็นภาพแทนนครรัฐแห่งอภิชนาธิปไตย ส่วนที่ 3 ระบบการเมืองอันนำต้นตอในสปาร์ตา แสดงถึงระบบการเมืองของสปาร์ตาโดยเฉพาะการจัดวางตำแหน่งแห่งที่ของคาวพยพทั้งหมดในนครรัฐซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของระบบการเมืองของสปาร์ตา ส่วนที่ 4 บทสรุป

¹ ฐิติดีส (Thucydides) คือนักประวัติศาสตร์ชาวเอเธนส์ผู้เขียนหนังสือบันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์สำคัญในช่วงศตวรรษที่ 5 ก่อนคริสตกาลเรื่อง *The History of the Peloponnesian War* ซึ่งเป็นการพรรณนาถึงการทำสงครามรอบฟ่งครั้งยิ่งใหญ่ระหว่างฝ่ายหนึ่งนำโดยชาวเอเธนส์กับอีกฝ่ายหนึ่งนำโดยชาวสปาร์ตา

² บทความนี้ต้องการศึกษาโครงสร้างทางการเมืองที่สำคัญในยุคกรีกโบราณของสปาร์ตา โดยการศึกษาเน้นไปที่การศึกษาภาพรวมในช่วงก่อนคริสตกาลหรือในยุคราชวงศ์เอเจียด (the Agiads) และราชวงศ์ยูโรพอนทิด (the Euryontids) โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงเวลาแห่งความรุ่งเรืองของสปาร์ตานั้นก็คือระหว่างปี 715-370 ก่อนคริสตกาลหรือโดยรวมแล้วประมาณ 350 ปีที่ชาวสปาร์ตาปกครองดินแดนส่วนใหญ่ของเมสเซนเนียและลาโคเนีย

เสียงลือเสียงเล่าอ้างถึงสปาร์ตา

ในยุคกรีกโบราณดูเหมือนว่าชื่อของนครรัฐสปาร์ตาจะเป็นผู้ร้ายในสายตาของคนทั่วไป ส่วนบทพระเอกหนีไม่พ้นที่จะกล่าวถึงนครรัฐอันเป็นต้นแบบประชาธิปไตยอย่างเอเธนส์ (Athens) ซึ่งนั่นอาจเป็นการไม่ยุติธรรมนักหากจะตัดสินไปก่อนเช่นนั้น ดังนั้นลำดับถัดไปจากหัวข้อนี้จะค่อยๆ เปิดมุมมองให้เห็นถึงความสลับซับซ้อนอันน่าตื่นตาในระบบการเมืองของชาวสปาร์ตา โดยในเบื้องต้น นี่จะเป็นการสำรวจมุมมองของผู้คนทั่วไปที่มีต่อสปาร์ตาว่าเป็นเช่นไร และหลังจากนั้นในหัวข้อต่อไปก็จะนำไปสู่การลงลึกถึงรายละเอียดเกี่ยวกับระบบการเมืองที่มีตัวละครสำคัญเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก

กล่าวในเบื้องต้นได้ว่าทางเพโลพอนนีสตอนใต้ (Southern Peloponese) เป็นดินแดนที่ไม่ต่างกับนครรัฐอื่นในกรีกโบราณที่เต็มไปด้วยภูเขาและหุบเขาอันสลับซับซ้อนมากมาย ในพื้นที่ดังกล่าวมีดินแดนที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูกและแสดงให้เห็นถึงความศิวิไลซ์ที่สำคัญ 2 แห่งคือ แห่งที่หนึ่ง ดินแดนที่อยู่ระหว่างอักริตัส (Akritas) และไทนารอน (Tainaron) มีความมั่งคั่งในบ้านเมืองสูงและเป็นพื้นที่ราบเรียบนั่นก็คือ เมสเซนีย (Messenia) และพื้นที่แห่งที่สองคือ พื้นที่ที่อยู่ระหว่างไทนารอนและมาเลีย (Malea) คือ ลาโคเนีย (Laconia) โดยทั้งสองพื้นที่นี้การเดินทางระหว่างกันค่อนข้างจะยากลำบาก ดินแดนสองแห่งนี้ถูกแบ่งด้วยพรมแดนธรรมชาติ พื้นที่ส่วนใหญ่ของเมสเซนียและลาโคเนียกว่า 350 ปี (ระหว่างปี 715-370 ก่อนคริสตกาล) ถูกปกครองโดยกลุ่มพลเมืองชาวลาโคเนียน กลุ่มหนึ่งที่สำคัญคือ พลเมืองชาวสปาร์ตา (Spartan Citizens) (Forrest, 1968, pp. 13-14)

ในช่วงปี 480-479 ถือได้ว่าเป็นยุคทองของนครรัฐ (the Golden Age of the Polis) ชาวสปาร์ตาได้รับการยอมรับเป็นผู้นำในการต่อต้านผู้รุกรานดังเช่นชาวเปอร์เซีย (Persian) เมื่อกล่าวถึงลักษณะนิสัยแล้วชาวสปาร์ตายุคโบราณได้รับการขนานนามว่าเป็นผู้ซึ่งยึดหลักการนับถือคุณค่าศีลธรรมอันดี พวกเขาได้รับการยกย่องว่ามีความกล้าหาญชาญชัยและพร้อมที่จะขับไล่ผู้อื่นที่เข้ามาแทรกแซงบุกรุกนครรัฐของตน มีกองทหารเป็นเลิศและมีระบบการบังคับบัญชาโดยปัจเจกบุคคลที่เปี่ยมไปด้วยประสิทธิภาพ กองทัพอันเกรียงไกรของสปาร์ตาสร้างความเกรงกลัวต่ออริศัตรูเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการฝึกกองทหารของสปาร์ตาได้รับการกล่าวถึงมากโดยเฉพาะพวกเขา มีการเตรียมการฝึกด้านการทหารที่ดีมาก มีการซ้อมรบที่เต็มไปด้วยกลยุทธ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งการต่อสู้ในสถานการณ์ที่ไม่ได้คาดคิดว่าจะเกิดและยุ่งเหยิงซึ่งที่อื่นๆ ไม่สามารถทำได้ดีเท่าพวกเขาจนได้รับการกล่าวขานว่า พวกเขาเป็นผู้เฉลียวฉลาดที่สุดสำหรับเรื่องการปฏิบัติการทางการทหารและดูเหมือนว่ากองทหารที่อื่นๆ จะไม่มีหวังที่จะชนะหากจำต้องเผชิญหน้าด้วย แต่กระนั้นก็ดี นักปรัชญา

อย่างซีโนโฟน (Xenophon)³ กล่าวว่าวิธีการฝึกทหารของสปาร์ตานั้นเป็นสิ่งที่ปกปิดไว้เป็นความลับอย่างดี ด้วยเหตุที่ทำให้ในปี ค.ศ. 404 พวกเขาสยบนครรัฐที่สำคัญอย่างเอเธนส์จนในที่สุดพวกเขาได้รับการขนานนามว่าเป็นผู้มีอำนาจมากที่สุดเพียงหนึ่งในภูมิภาคในช่วงเวลาดังกล่าว

อย่างไรก็ตามในทางกลับกัน งานวิชาการจำนวนหนึ่งก็มองชาวสปาร์ตาในลักษณะที่ต่างออกไป เช่น บ่อยครั้งพวกเขาถูกมองว่าเป็นคนโง่ (fool) คนโง่เขลาเย่อหยิ่ง (arrogant stupidity) เห็นแก่ตัว (selfishness) และขาดซึ่งการมองการณ์ไกล (lack of foresight) นอกจากนี้ ฐิตีดีดียังกล่าวถึงชาวสปาร์ตาอีกแง่หนึ่งคือ ฐิตีดีดีกล่าวถึงบราซิดัส (Brasidas) นายทหารผู้มีชื่อเสียงและนักการเมืองในทศวรรษที่ 420 ว่าเป็นนักปาฐกผู้ชำนาญ (able speaker) ที่นิยมปาฐกแก่ชาวสปาร์ตานั้นก็คือการมองว่าสปาร์ตาเต็มไปด้วยนักปาฐกหรือนักพูดนั่นเอง (Powell, pp. 97-98, p. 232)

สำหรับมุมมองที่มีต่อสปาร์ตาโดยเฉพาะในเรื่องระบบการเมือง ผู้คนทั่วไปมักกล่าวถึงระบบการเมืองของพวกเขาในเชิงเปรียบเทียบกับระบบการเมืองของชาวเอเธนส์ สำคัญที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนระหว่างนครรัฐทั้งสองคือเอเธนส์เป็นนครรัฐที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญก้าวหน้า (progressive) และสปาร์ตาเป็นภาพแทนของนครรัฐที่มีความอนุรักษ์นิยม (conservative) หากจะกล่าวให้ลึกกว่านั้นก็คือการที่เอเธนส์เป็นนครรัฐแห่งประชาธิปไตย (democracy) และสปาร์ตาเป็นนครรัฐแห่งอภิชนาธิปไตย (aristocracy) นั่นเอง (Sabine, 1961, p. 21-22) อย่างไรก็ตาม นครรัฐแห่งอภิชนาธิปไตยสปาร์ตานี้หาใช่ไม่มีความน่าสนใจในระบบการเมือง ในความเป็นจริงระบบการเมืองของพวกเขามีส่วนสำคัญที่บ่งบอกถึงการมีสถาบันทางการเมืองที่นายกองและตื่นตาตื่นใจ สปาร์ตาจัดวางตำแหน่งแห่งที่ของสถาบันทางการเมืองต่างๆ ผ่านรัฐธรรมนูญไว้อย่างน่าสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถ่วงดุลอำนาจทางการเมืองระหว่างสองกษัตริย์ การถ่วงดุลผลประโยชน์ของเหล่าชนชั้นสูงและประชาชนในรัฐธรรมนูญ (Doumanis, pp. 24-25) ซึ่งเป็นสิ่งนอกเหนือจากการที่พวกเขาได้รับการยกย่องในเรื่องการมีกองทัพอันเกรียงไกรดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพิจารณาถึงระบบการเมืองของสปาร์ตาโดยเฉพาะการจัดวางตำแหน่งแห่งที่องคาพยพทั้งหมดในนครรัฐ องคาพยพที่ว่่นี้ประกอบด้วยหลายส่วนไม่ว่าจะเป็นเรื่องของกษัตริย์ (Basileis หรือ ระบบสองกษัตริย์) อีฟอร์ (Ephors) วุฒิสภาหรือสภาอาวุโส (Gerousia) สภาประชาชน (the Popular Assembly) เฮล็อต (Helot) และเพริออค (Perioeci หรือ Perioikoi) การถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกันเป็นหัวใจสำคัญของระบบการเมืองของสปาร์ตา โดยทั้งหมดที่กล่าวมาต่างทำหน้าที่ถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกันจนในที่สุดแล้วสปาร์ตาได้รับการขนานนามว่าเป็นแบบอย่าง (model) ของระบบการปกครองให้แก่ครรัฐอื่นๆ ในยุคกรีกโบราณโดยโครงสร้างบนสุดคือ วุฒิสภาหรือสภาอาวุโส สภาประชาชน ระบบสองกษัตริย์และอีฟอร์ทตามลำดับ (Sienkewicz, 2007, p. 106)

³ซีโนโฟน (Xenophon) คือ นักปรัชญาและนักประวัติศาสตร์ชาวกรีกในยุคกรีกโบราณ เป็นลูกศิษย์คนสำคัญของโสเครตีส (Socrates) งานเขียนที่มีชื่อเสียงของเขา เช่น *Apology*, *Symposium* เป็นต้น

ระบบการเมืองอันน่าตื่นตาในสปาร์ตา

เมื่อเอเธนส์ได้รับการยกย่องว่าเป็นภาพแทนแห่งต้นกำเนิดและความเจริญก้าวหน้าของระบอบประชาธิปไตยทำให้กระแสดังกล่าวบดบังความน่าสนใจในระบบการเมืองของสปาร์ตาไปมาก สปาร์ตาได้รับการกล่าวถึงในฐานะตัวแทนแห่งความเข้มแข็งของปัจเจกบุคคลและความเกรียงไกรของกองทัพเสียส่วนมาก ในพื้นที่วิชาการปัจจุบันดูเหมือนว่าการกล่าวถึงประวัติศาสตร์ของนครรัฐสปาร์ตาน้อยกว่าเอเธนส์มากซึ่งอาจจะเป็นไปด้วยสาเหตุดังที่ เอ. เอช. เอ็ม. โจนส์ (A. H. M. Jones) (1968, p.1) กล่าวไว้ในช่วงต้นของงานเขียนของเขาว่า ชาวสปาร์ตามีการบันทึกความทรงจำของตนเองไว้ค่อนข้างสั้น การศึกษาประวัติศาสตร์ของสปาร์ตามิได้มาจากหลักฐานของชาวสปาร์ตาเท่านั้นแต่ยังมาจากแหล่งอื่นๆ เช่น อาร์กอส (Argos) โครินธ์ (Corinth) และเอเธนส์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามก็มีงานวิชาการจำนวนหนึ่งที่พยายามเสนอความน่าทึ่งของระบบการเมืองแห่งนครรัฐสปาร์ตาและงานเหล่านั้นดูเหมือนจะแสดงให้เห็นถึงจุดเน้นที่สำคัญเรื่องการสร้างระบบการเมืองอันแปลกใหม่ที่น่าตื่นตาเพื่อต่อต้านการแปรเปลี่ยนของเหล่าผู้มีอำนาจให้กลายเป็นทรราชย์ ระบบการเมืองอันน่าตื่นตาตื่นใจนี้มักจะเริ่มที่การกล่าวถึงระบบสองกษัตริย์ในสปาร์ตาซึ่งประกอบด้วยสองราชวงศ์ที่สำคัญคือ ราชวงศ์เอเจียดและราชวงศ์ยูโรพอนิดิต โดยกษัตริย์ทั้งสองจักต้องทำงานร่วมกับวุฒิสภาหรือสภาอาวุโสซึ่งประกอบไปด้วยผู้อาวุโสที่มีอายุไม่น้อยกว่า 60 ปีและที่สำคัญสภาอาวุโสนี้มีหน้าที่ที่สำคัญคือเป็นผู้ชี้ขาดในประเด็นทางกฎหมาย (the arbiters of the law) (Doumanis, p. 24) นอกจากนั้นยังมีตัวละครที่สำคัญอย่างเช่นอีฟอร์และสภาประชาชนที่เป็นเสมือนหนึ่งในผู้ตรวจสอบการทำงานของกษัตริย์ซึ่งถือว่าเป็นกลไกการถ่วงดุลอำนาจที่สำคัญมาก ในส่วนของโครงสร้างทางสังคมส่วนล่างบทบาทของทั้งเฮลิออตและเพรืออไคก็น่าสนใจเช่นกันโดยเฉพาะในยามสงคราม

สภาแห่งสปาร์ตาความหลากหลายอันสวยงาม

ในนครรัฐสปาร์ตาประกอบไปด้วยสภาสองแบบกล่าวคือ วุฒิสภาหรือสภาอาวุโสและสภาประชาชนซึ่งเป็นเสมือนเครื่องมือที่สำคัญในการถ่วงดุลอำนาจทางการเมืองและมีความแตกต่างกัน เช่น กษัตริย์ผู้ซึ่งเป็นเสมือนสัญลักษณ์ของราชาธิปไตย วุฒิสภาหรือสภาอาวุโสที่เป็นเสมือนสัญลักษณ์ของอภิชนาธิปไตยและสภาประชาชนที่เปรียบเสมือนคณาธิปไตย (oligarchy) แต่แม้ว่าจะถูกมองอย่างไรในความเป็นจริงระบบการเมืองที่เกิดขึ้นไม่สามารถหลีกเลี่ยงต่อการตรวจสอบโดยกลุ่มอื่นๆ ในสังคม มากไปกว่านั้นกษัตริย์เองยังต้องสัมพันธ์กับพลังเสียงของประชาชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หากไร้ซึ่งการเป็นที่รักของเหล่าประชาชนแล้วสถานะของกษัตริย์เองก็ตกอยู่ในความสุมเสี่ยงและไร้ซึ่งเกียรติยศดังจะกล่าวต่อไป

เบื้องต้นสำหรับวุฒิสภาหรือสภาอาวุโสประกอบไปด้วยสมาชิก 28 คน ทำงานร่วมกับกษัตริย์ทั้งสองพระองค์รวมแล้วสมาชิกของสภาอาวุโส 30 คน สมาชิกไม่มีการสิ้นอายุและสำหรับผู้สมัครรับคัดเลือกอย่างน้อยอายุ 60 ปีขึ้นไป ผู้สมัครรับคัดเลือกทั้งหมดมาจากครอบครัวชนชั้นสูงส่วนกระบวนการเลือกตั้ง (election) สมาชิกสภาก็เป็นอะไรที่อริสโตเติลกล่าวเชิงเปรียบเปรยว่า “เป็นวิธีที่ไร้เดียงสา” (childish) โดยให้สมาชิกสภาเข้าไปในห้องที่ไร้ซึ่งหน้าต่างสักบาน โดยผู้สมัครรับคัดเลือกเดินมาข้างหน้าเหล่าสมาชิกสภา หากผู้ใดมีเสียงเรียกชื่อที่ตั้งอื้ออึงมากที่สุดก็จะได้รับการคัดเลือก ระบบการเลือกนี้ถูกให้คำจำกัดว่าระบบการตะโกนแบบรวมหมู่ (collective shouting) บทบาทหน้าที่ของสภาอาวุโสยังรวมไปถึงการเป็นเสมือนศาลอาญา (criminal court) และยังรวมไปถึงการสัมพันธ์กับกิจการบ้านเมืองทั้งเรื่องการตายและการเนรเทศ ดำเนินกระบวนการถอดถอนกษัตริย์ออกจากตำแหน่ง (impeachment) การให้แนวทางการดำเนินงานต่อสภาประชาชน เป็นต้น (Jones, p.17, Raaflaub, 2007, p. 125 และ Forrest, pp. 46-47)

ผู้ที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าไปเป็นสมาชิกของสภาอาวุโสได้รับการคาดหวังว่าพวกเขาจะต้องได้รับการสนับสนุนจากประชาชน ประชาชนได้รับการอนุญาตให้พบปะกับสมาชิกสภาอาวุโสผู้ได้รับการคัดเลือกเพื่อแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน (Forrest, p. 63) กล่าวได้ว่าจากประวัติศาสตร์พบว่าสภาอาวุโสเป็นหัวใจสำคัญของการปกครองของสปาร์ตาไม่ว่าจะเป็นการถ่วงดุลอำนาจและตรวจสอบกษัตริย์ การมีส่วนในการถกเถียงการตัดสินใจเข้าสู่สงครามหรือแม้แต่การใช้อำนาจอับยั้ง (veto) และสยบอำนาจของสภาประชาชน กล่าวได้ว่าพวกเขามีอำนาจทางการเมืองสูงมากทั้งในพื้นที่ของกษัตริย์และการทหารอื่นๆ (Jones, pp.18 -19)

ส่วนสำคัญที่จะกล่าวถึงต่อไปสำหรับการถ่วงดุลอำนาจทางการเมืองในสปาร์ตาคือสภาประชาชนและอีฟอร์ (การทำงานอีฟอร์จะกล่าวในหัวข้อถัดไป) การทำงานของสภาอาวุโสกับกษัตริย์สองพระองค์จะได้รับการจับตามองจากบรรดาเหล่าอีฟอร์ทั้งห้า ส่วนการตัดสินใจในเรื่องกิจการบ้านเมืองปรารถนาอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับความเห็นชอบจากสภาประชาชนโดยสภานี้จะประกอบไปด้วยพลเมืองชายชาวสปาร์ตาที่อายุ 30 ปีขึ้นไป⁴ อย่างไรก็ตามสำหรับสภาประชาชนแม้ว่าจะได้รับการกล่าวถึงในลักษณะประชาธิปไตยแต่สภาประชาชนชาวสปาร์ตานี้ก็ไม่ได้รับอนุญาตให้แสดงความเห็นและแก้ไขปรับปรุงข้อเสนอของเหล่าสภาอาวุโส (Doumanis, pp. 24-25)

กษัตริย์และบรรดาสมาชิกสภาอาวุโสมีอำนาจเหนือสภาประชาชนน้อยอย่างเห็นได้ชัด แม้ว่าจะกล่าวว่าการกระทำใดๆ ต้องได้รับความเห็นชอบจากสภาประชาชนแต่สภาแห่งนี้ก็เป็นเสมือนสภาตรายางเท่านั้น พวกเขาดูเหมือนว่าจะเป็นผู้ฟังที่ดีของเหล่าผู้ปกครองเท่านั้น กล่าวได้ว่าสภาแห่งนี้ไม่มี

⁴ หนังสือบางเล่ม เช่น เรื่อง Sparta ของ เอ. เอช. เอ็ม. โจนส์ (A. H. M. Jones) ตีพิมพ์ในปี 1968 ให้รายละเอียดที่แตกต่างกันคือ สภาประชาชนเป็นพลเมืองชายที่มีอายุมากกว่า 20 ปีขึ้นไป แต่หนังสือเล่มอื่นๆ ที่ผู้เขียนใช้อ้างอิงในบทความนี้จะยึดที่อายุมากกว่า 30 ปีขึ้นไป ดังนั้นในบทความนี้ผู้เขียนจะยึดที่อายุ 30 ปีขึ้นไปเป็นหลัก

อำนาจใดแต่อาจจะมีข้อยกเว้นในกรณีสมาชิกสภาบางท่านที่บรรดาสมาชิกสภาอาวุโสซึ่งชื่นชอบจะได้รับการอนุญาตให้สามารถแสดงความเห็นในการไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอ (proposal) ต่างๆ กล่าวโดยง่ายพวกเขาจะมีอำนาจได้ก็ต่อเมื่อได้รับสิทธิจากเหล่าบรรดาสมาชิกสภาอาวุโส อริสโตเติลกล่าวสรุปไว้อย่างน่าสนใจว่า “สภา (สภาประชาชน) เป็นผู้รับฟังเพียงเท่านั้นและรับรองพอเป็นพิธีในญัตติของกษัตริย์และผู้อาวุโส (สภาอาวุโส)” (Jones, p.20)

ระบบสองกษัตริย์และการถ่วงดุลอำนาจทางการเมือง

รัฐธรรมนูญแห่งสปาร์ตาระบุถึงพระราชอำนาจของกษัตริย์ทั้งสองพระองค์ไว้อย่างน่าสนใจ พระองค์ทรงมีอำนาจกระทำการสงครามหากมีผู้ไม่หวังดีเข้ามาแทรกแซงนครรัฐตามที่พระองค์เห็นว่าสมควรโดยไม่มีชาวสปาร์ตาผู้ใดที่จะสามารถขัดขวางพระราชอำนาจนี้ได้ หากผู้ใดกระทำการที่ขัดขวางพระราชอำนาจนี้ก็ต้องคดีในท้ายที่สุด สำหรับพระราชอำนาจการทำสงครามนี้ถือเป็นเอกสิทธิพิเศษ (privilege) ของกษัตริย์ที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้และคำกล่าวที่สำคัญเมื่อกษัตริย์เข้าสู่สงครามคือ เมื่อเข้าสู่สงคราม กษัตริย์จะพระราชดำเนินไปก่อนเป็นคนแรก แต่เมื่อเสร็จศึกสงคราม กษัตริย์ก็ต้องกลับเป็นคนสุดท้าย ในสถานการณ์ที่เพลี่ยงพล้ำยามศึกสงครามกษัตริย์จะได้รับการสรรเสริญพระเกียรติ ดังเช่นในกรณีที่กษัตริย์สวรรคตจะมีพลม้าวิ่งทั่วเมืองเพื่อประกาศข่าวให้ประชาชนทราบ หลังจากนั้นตัวแทนหญิงและชายบ้านละสองคนจำเป็นที่จะต้องเป็นตัวแทนเพื่อไปร่วมงานไว้อาลัย หากบ้านใดไม่ปฏิบัติตามก็จะถูกลงโทษ (Jones, pp.13-14)

กล่าวได้ว่าสปาร์ตามีความเข้มแข็งเป็นอย่างมากในเรื่องของการถ่วงดุลอำนาจกันระหว่างกษัตริย์ผู้ซึ่งเป็นเสมือนสัญลักษณ์ของราชาธิปไตย วุฒิสภาหรือสภาอาวุโสที่เป็นเสมือนสัญลักษณ์ของอภิชนาธิปไตยและสภาประชาชนที่เปรียบเสมือนประชาธิปไตยหรือนักวิชาการบางท่านเพิ่มเติมว่าอีฟอร์เปรียบเสมือนคณาธิปไตย (Forrest, pp.17-18) กระบวนการที่แสดงให้เห็นการถ่วงดุลอำนาจระหว่างกันคือ ในยามศึกกษัตริย์จะมีสิทธิอย่างเต็มที่ในการบังคับบัญชากองทัพในทุกแห่งหนที่ไปทำการรบ กระบวนการสำคัญในการเลือกกษัตริย์องค์ใดไปรบที่ใดนั้นเริ่มจากการที่สภาประชาชนประกาศสงคราม ตามมาด้วยประกาศอย่างเป็นทางการเกี่ยวกับการเกณฑ์ไพร่พลของบรรดาอีฟอร์ หลังจากนั้นกษัตริย์หนึ่งพระองค์จะได้รับการเลือกให้ไปรบในพื้นที่ที่ประกาศสงครามนั้นๆ พร้อมกับได้รับอำนาจเต็มในระหว่างการทำสงครามในสมรภูมิสงคราม อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากษัตริย์จะได้รับอำนาจตามกฎหมายในการเป็นผู้นำยามศึกสงครามแต่บ่อยครั้งกษัตริย์มักจะถูกตรวจสอบโดยเหล่าบรรดาอีฟอร์ไปพร้อมกันด้วย (Jones, p.15 และ Hanson, 2005, pp. 23-24)

ในที่นี้อาจขยายความถึงการถ่วงดุลอำนาจกษัตริย์ได้อีกแง่หนึ่งว่า ในสมรภูมิสงครามกษัตริย์มีอำนาจอย่างเต็มที่ในพื้นที่ดังกล่าว แต่หากในพื้นที่ภายในนครรัฐกษัตริย์ดูเหมือนจะได้รับการตรวจสอบและจำกัดอำนาจเป็นอย่างมาก อย่างน้อยที่สุดก็เพื่อป้องกันการนำไปสู่การเป็นผู้ปกครองทรราชย์

กษัตริย์ได้รับอำนาจอย่างเต็มที่ในเรื่องการทหารยามศึกสงครามโดยประชาชนทั้งหลายคาดหวังว่าพระองค์จักต้องกระทำการด้วยความเสียสละ การศาสนาและกระบวนการตัดสินคดี อย่างไรก็ดี ภาพสะท้อนที่ทำให้เห็นว่ากษัตริย์ขาดซึ่งอำนาจทางการเมืองบางประการได้แก่การที่กษัตริย์กล่าวคำสาบานในทุกๆ เดือนต่อเหล่าอีฟอร์ว่าพระองค์จะกระทำทุกอย่างตามกฎหมาย การกล่าวคำสาบานนี้เป็นเสมือนการต่อรองกันระหว่างฝ่ายอภิชนาธิปไตยกับฝ่ายกษัตริย์และชี้ให้เห็นว่าทั้งสองฝ่ายต่างมีอำนาจและแข่งขันกันทางอำนาจ (Andrewes, 1974, pp. 10-11, p.74) โดยเนื้อหาของคำสาบานก็เป็นไปในทำนองว่า กษัตริย์จำเป็นที่จะต้องสาบานว่าจะต่อสู้เพื่อจนตัวตายซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเสียสละอย่างยิ่งยวด ส่วนอีฟอร์ก็เช่นกันสาบานว่าจะสนับสนุนและไม่มุ่งร้ายทำลายกษัตริย์หากกษัตริย์รักษาไว้ซึ่งคำสาบานว่าจะปกป้องนครรัฐด้วยชีวิต (Sommerstein, 2012, p. 24, p. 35)

มีการเปรียบเทียบถึงสถานะของกษัตริย์ที่แสดงให้เห็นมิติการยึดถือหลักประชาธิปไตยคือ กษัตริย์ทั้งสองพระองค์จะถูกตรวจสอบอย่างเข้มข้นโดยหลายภาคส่วน สำหรับกษัตริย์ดำรงอยู่ได้ด้วย การให้บริการแก่ชุมชน (service to community) การวัดความสำเร็จอยู่ที่พวกเขาได้สร้างความพอใจให้มวลหมู่พลเมืองหรือไม่ หากพวกเขาล้มเหลวในให้บริการแล้วหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ในวงกว้างและมากไปกว่านั้นอาจนำมาซึ่งความรู้สึกอับอายศอดสูของตัวกษัตริย์เอง ซึ่งสถานการณ์เช่นนี้อาจสรุปได้ว่ากษัตริย์ทำงานเพื่อตอบสนองความต้องการหรือพึงพอใจของประชาชน (demos) (Raaflaub, pp. 31-32)

ในทางคู่ขนานกันมีการแบ่งปันอำนาจกันระหว่างกษัตริย์กับบุคคลสำคัญ 5 ท่านคือ อีฟอร์ พวกเขาได้รับการเลือกจากสภาประชาชนด้วยวิธีที่ไร้เดียงสาและพลเมืองสปาร์ตาทุกคนที่มีคุณสมบัติครบถ้วนสามารถได้รับการคัดเลือกได้ เหล่าอีฟอร์มีอำนาจกว้างขวางและมากมายหลากหลาย เช่น การประกาศสงคราม พิพากษาคดีและตัดสินลงโทษ (juridical power of judgement and punishment) หรือแม้แต่การลงโทษเหล่าเฮลิออตโดยไม่มีการสอบสวน มีอำนาจเหนือพลเมือง สภาประชาชนหรือแม้แต่สภาอาวุโส และเป็นผู้ดูแลเรื่องนโยบายต่างประเทศ กล่าวได้ว่าพวกเขามีความใกล้ชิดกับกษัตริย์เป็นอย่างมาก และเป็นที่ปรึกษาให้แก่สภาอาวุโสในเวลาเดียวกัน อีฟอร์ได้รับความสนใจในพื้นที่ทางการเมืองในฐานะคณะบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับกษัตริย์อย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตามเหตุที่สร้างความประหลาดใจก็คือการมีอำนาจบางอย่างเสมือนเหนือกว่ากษัตริย์ กล่าวคือ อีฟอร์สามารถออกหมายเรียกกษัตริย์ได้โดยหากกษัตริย์เดินทางมาหลังจากมีหมายเรียกเป็นครั้งที่สอง อีฟอร์สามารถเรียกองค์าปรับหมายเรียกจากกษัตริย์ผู้นั้นได้ หรือในกรณีที่มากกว่านั้นพวกเขาสามารถจับกุมกษัตริย์ได้ในกรณีถูกกล่าวหาว่าประพฤติตนไม่เหมาะสมก่อนที่จะสภาอาวุโสลงมติด้วยซ้ำ กล่าวได้ว่าอีฟอร์เป็นกลไกสำคัญสำหรับการลดอำนาจของกษัตริย์และสภาอาวุโสหรือกล่าวอีกทางหนึ่งเป็นการถ่วงดุลอำนาจทางการเมือง (Martin, 2013, p. 96 และ Jones, pp. 26-27)

กล่าวได้ว่าอีฟอร์มีบทบาทสำคัญในกลไกทางการเมืองและระบบราชการของสปาร์ตาเป็นอย่างมาก บางเวลาพวกเขาได้รับการกล่าวถึงการขยายอำนาจไปไกลโดยเฉพาะการทำหน้าที่บริหารจัดการแทนทั้งกษัตริย์และสภาอาวุโส และดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้นการกล่าวคำสาบานระหว่างกษัตริย์ที่ปฏิญาณว่าจะรักษาไว้ซึ่งรัฐธรรมนูญยิ่งชีพกับอีฟอร์ที่ปฏิญาณว่าจะสนับสนุนกษัตริย์ในทางกลับกันสิ่งนี้เป็นตัวอย่างที่ดีที่ทำให้เห็นการต่อรองอำนาจระหว่างกัน และหากมองให้ลึกลงไปการกล่าวปฏิญาณเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงปัญหาความไว้วางใจระหว่างกันบางประการซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าจากประสบการณ์ของอีฟอร์ที่ผ่านมากษัตริย์บางพระองค์อาจไม่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญดังนั้นจึงเป็นที่มาให้อีฟอร์เปิดพื้นที่ไว้จัดการกับกษัตริย์ที่ปฏิบัตินอกกรอบรัฐธรรมนูญนั่นเอง (แต่หากปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญอีฟอร์ก็น่าจะพร้อมสนับสนุน) (Forrest, p. 77) กล่าวได้ว่าอีฟอร์ถูกเปรียบให้เป็นเหมือนตัวแทนของประชาชนโดยทำหน้าที่ตรวจสอบทั้งกษัตริย์และสภาอาวุโส โดยการปฏิญาณ (oath) ของพวกเขาจะทำในนามตัวแทนประชาชนเป็นสำคัญและสนองตอบต่อประชาชนเช่นเดียวกันกับกษัตริย์ (Raaflaub, p. 40)

ในส่วนของบทบาทสตรีในสปาร์ตาก็มีลักษณะดังเช่นนครรัฐอื่นที่เน้นดูแลพื้นที่ครัวเรือน (household) เป็นหลัก อย่างไรก็ตามก็กล่าวกันว่าสตรีในสปาร์ตามีอำนาจมากกว่าสตรีในนครรัฐอื่นโดยเปรียบเทียบ สตรีมีหน้าที่ผลิตบุคลากรให้แก่รัฐโดยหากพลเมืองชายใดเป็นหมัน สตรีผู้นั้นมีสิทธิที่จะไปมีลูกกับผู้ที่มิใช่สามีได้เพื่อสนองตอบต่อนโยบายรัฐที่ต้องการพลเมืองในการทหาร (Martin, p. 102) นอกจากนี้สตรียังปรากฏในกรณีการเชิดชูเกียรติกษัตริย์จากผู้ที่ปกครองในกรณีที่พระองค์สวรรคตเมื่อเกิดกรณีดังกล่าวเหล่าขุนทหารจะขี่ม้าไปประกาศไปรอบเมืองลาโคเนีย พร้อมกันนั้นเหล่าสภาพสตรีในเมืองจะปรากฏตัวทั่วทั้งเมืองและเคาะหม้อข้าวหม้อแกง หลังจากนั้นแต่ละบ้านจะส่งตัวแทนชายหญิงบ้านละสองท่านให้ร่วมงานพระราชพิธีศพเพื่อแสดงความไว้อาลัย หากครอบครัวใดไม่ปฏิบัติเช่นนี้ก็จะได้รับการลงโทษอย่างหนัก กล่าวกันว่าเมื่อเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวจำนวนเหล่าผู้ปกครองพลเมืองและเฮลิออตในลาโคเนียที่มารวมตัวกันมีหลายพันคน เหล่าสตรีที่ตีหม้อตีไหต่างคร่ำครวญและตะโกนร้องเป็นเสียงเดียวกันว่ากษัตริย์ผู้นี้ดีที่สุดในกรณีนี้หรือในกรณีที่กษัตริย์พระองค์ใดสวรรคตกลางสนามรบ เหล่าบรรดาประชาชนจะจัดทำภาพเหมือนของกษัตริย์และถือนมันเพื่อแสดงความอาลัย นอกจากนี้ในวันที่ฝังพระบรมศพของกษัตริย์ก็มีการบ้านเมืองจะหยุดทำการเป็นเวลาสิบวันเพื่อแสดงความอาลัย (Jones, pp.14-15)

การดำรงอยู่ของหมู่ประชาชนในสปาร์ตา

เฮลิออต (Helot) และเพริออค (Perioeci หรือ Perioikoi) ดูเหมือนว่าจะเป็นกลไกที่สำคัญสำหรับสปาร์ตาเช่นกัน ประชาชนในสปาร์ตาถูกแบ่งเป็น 2 ชั้นที่สำคัญคือ เพริออคและเฮลิออต สำหรับเพริออคมีข้อมูลที่กล่าวถึงไม่มากนักแต่สามารถสรุปถึงพวกเขาได้อย่างสั้นๆ ว่า พวกเขาคือ

อิสราชนแต่ไม่ใช่พลเมืองของสปาร์ตาและได้รับความไว้วางใจจากสปาร์ตาเป็นอย่างมาก พวกเขาถูกจัดว่าเป็นผู้จงรักภักดีและทุ่มเทให้แก่สปาร์ตาอย่างจริงจังโดยเฉพาะการเข้ามารับการฝึกทหารอย่างเข้มข้น กล่าวได้ว่าสปาร์ตาไม่มีความเสี่ยงกับการร่วมมือกับเหล่าเพรื่อไคแต่อย่างใด (Powell, p.251) หากจะมีก็น้อยมากโดยในทางประวัติศาสตร์อาจมีในกรณีของ 80 เพรื่อไคให้การสนับสนุนการก่อกบฏของเฮลลิออตในปี 460 เท่านั้นแต่ก็ไม่มีรายละเอียดที่ชัดเจนนัก (Raaflaub, p. 125)

สำหรับเพรื่อไคคือประชาชนที่อาศัยอยู่ในเมืองปกครองตนเอง (autonomous city) หรือบางกรณีให้คำนิยามว่าเป็นชุมชนปกครองตนเอง (self-government community) ที่ไว้วางใจได้และไม่ก่อกบฏเป็นแน่แท้ซึ่งต่างจากเหล่าเฮลลิออตชัดเจน (Martin, p. 97-98) พวกเขาเป็นผู้จ่ายค่าเช่าสำหรับที่ดินซึ่งเป็นของกษัตริย์และพลเมืองของเมืองปกครองตนเองเหล่านี้จะเป็นกำลังพลอย่างดีในยามศึกสงคราม อย่างไรก็ตามพวกเขาไม่ได้รับอนุญาตให้มันโยบายด้านการต่างประเทศเป็นของตนเอง หากจะมีได้ก็เพียงแต่การจัดการกิจการภายในนครรัฐเท่านั้น สำหรับการควบคุมเมืองเหล่านี้ บางกรณีเมืองแม้อย่างสปาร์ตาก็ใช้วิธีส่งตัวแทนหรือผู้พิพากษาไปพำนักอยู่เมืองนั้นเป็นปีๆ ไป (Jones, p.8) อย่างไรก็ดีเพรื่อไคในขณะนั้นถูกขนานนามว่าเป็น “มนุษย์ผู้มีความสุข” (happy man) (Forrest, p. 31) ซึ่งต่างจากอีกชนชั้นหนึ่งที่ปราศจากความสุขโดยสิ้นเชิงนั่นก็คือ เฮลลิออต

เฮลลิออตคือเป็นคนกลุ่มน้อยที่มีจำนวนมากและสถานะของพวกเขาเปรียบเสมือนทาสติดที่ดิน (serf) หรือเปรียบได้กับเป็นทรัพย์สินของพลเมืองชาวสปาร์ตาและเมื่อเทียบกับจำนวนชนชั้นอื่นกล่าวได้ว่าเฮลลิออตมีจำนวนมากกว่าชนชั้นอื่นหลายเท่าตัว เช่น ในเมืองปลาเทีย (Plataea) เมื่อปี 479 มีพลเมืองชาวสปาร์ตาที่เป็นทหารนักรบราว 5,000 คน เพรื่อไค 5,000 คน ส่วนเฮลลิออตมีประมาณ 35,000 คนหรือมากกว่าชนชั้นอื่นประมาณ 7 เท่า และแนวโน้มว่าชนชั้นอื่นจะลดจำนวนลงเรื่อยๆ แต่จำนวนเฮลลิออตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงเวลาดังกล่าว (Jones, p. 10 และ Martin, p. 97-98)

เฮลลิออตกล่าวอย่างรวบรัดพวกเขาคือทาสนั่นเอง อย่างไรก็ตามสถานะความเป็นทาสของพวกเขาไม่สามารถได้รับการปลดปล่อยหรือขายพวกเขาไปยังที่อื่นๆ ได้ พวกเขาเปรียบเสมือนทาสของรัฐ (state slave) หรือกล่าวอีกแง่หนึ่งเป็นทาสติดที่ดินที่ทำงานโดยเฉพาะการเกษตรในแผ่นดินของชาวสปาร์ตา ในยามสงคราม พวกเขาเป็นเสมือนกองหนุนที่สำคัญของกองทัพ การได้เป็นทหารอาสาสมัครนี้อาจทำให้พวกเขามีความเป็นอิสระจากการเป็นทาสได้ในบางกรณี พวกเขาอาจจะได้เป็นพลเมืองใหม่ (new citizen) แต่อาจยังไม่มีสิทธิทางการเมืองเท่าใดนัก พวกเขามักถูกใช้งานเป็นลูกจ้างในดินแดนโพ้นทะเลที่ห่างไกล (Jones, p.9) กล่าวได้ว่าสปาร์ตาต้องพึ่งพาเหล่าบรรดาเฮลลิออตอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการผลิตขั้นปฐมภูมิ การพยายามควบคุมเฮลลิออตจึงเป็นสิ่งที่ชาวสปาร์ตาให้ความสำคัญเพราะนอกจากจะมีประโยชน์ต่อการผลิตขั้นปฐมภูมิหรือการเกษตรแล้ว พวกเขายังเป็นส่วนสำคัญในยามสงคราม (Doumanis, p. 25)

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลสปาร์ตามีความคลางแคลงใจต่อเฮลียอตเป็นอย่างมาก อริสโตเติลได้กล่าวถึงเฮลียอตไว้อย่างน่าสนใจว่า “พวกเขาอยู่เพื่อรออย่างไม่ว่างเว้น” การรอนในที่นี้ก็หมายถึงการรอเพื่อก่อการกบฏนั่นเอง (Powell, p.99) กล่าวกันว่า ทุกๆ ปีฮีโฟอร์มมักจะออกประกาศเตือนเหล่าเฮลียอตที่พยายามก่อการกบฏว่าจะถูกปราบปรามทันทีในกรณีที่ถูกขึ้นมามีอำนาจรัฐ ดังนั้นความรุนแรงเกิดขึ้นให้เห็นทางประวัติศาสตร์ของสปาร์ตาอย่างต่อเนื่องเนื่องจากชาวสปาร์ตาถือว่าไม่มีความผิดแต่อย่างใดหากฆ่าเหล่าเฮลียอตที่รัฐไม่สามารถควบคุมได้ (out of hand) ในบางกรณีมีการสังหารหนุ่มชาวสปาร์ตาที่มาพร้อมกับกริชเล็กๆ ไปยังพื้นที่ที่มีเหล่าเฮลียอต ในเวลากลางวันหลบซ่อนตัวเพื่อรอให้ถึงเวลากลางคืนจึงได้ทำการลอบฆ่าเหล่าเฮลียอตที่ทำการกระด้างกระเดื่องต่อเมืองแม่มากไปกว่านั้นในกรณีของเฮลียอต ณ เมสเซนเนียช่วงปี ค.ศ. 465-455 มีการก่อกบฏเป็นจำนวนมาก ในช่วงเวลาดังกล่าวเกิดแผ่นดินไหวทำให้มีผู้เสียชีวิตกว่า 20,000 คนและเหลือรอดแค่ประมาณ 5 หลังคาเรือนเท่านั้น ด้วยสถานการณ์เช่นนี้จึงเป็นที่ส่อโอกาสของเหล่าเฮลียอตที่จะทำการก่อกบฏ (Jones, pp. 9-10, Doumanis, p. 37 และ Forrest, p. 1)

การป้องกันการก่อกบฏของเหล่าเฮลียอตมิให้เห็นในกรณีการสร้างกองทัพสปาร์ตาของบราซิดัส (Brasidas) การวางแผนที่สำคัญคือการส่งเหล่าเฮลียอตไปยังพื้นที่ที่ห่างไกลจากเมืองแม่เพื่อป้องกันไม่ให้เหล่าเฮลียอตก่อการกบฏ โดยเหล่าเฮลียอตกลุ่มนี้มีภูมิลำเนาชื่อว่า “กองทหารอันน่าสยของขวัญของสปาร์ตา” (Spartan Shock Troops) กองทัพนี้กล่าวกันว่ามีเฮลียอตอยู่ประมาณ 700 คน กล่าวได้ว่าช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงเวลาที่ยากลำบากของสปาร์ตา การก่อกบฏของเฮลียอตขยายวงอย่างมากจนทำให้พวกเขาต้องประกาศข้อเสนอที่สำคัญให้แก่เหล่าเฮลียอตในเมสเซนเนียถึงนโยบายการให้อิสระภาพ กว่า 2,000 คนสนับสนุนนโยบายนี้และทางผู้ปกครองสปาร์ตาก็แสดงความยินดีต่อพวกเขาและเชิดชูพวกเขาว่าเป็นเสมือนวีรบุรุษ อย่างไรก็ตามอีกทางหนึ่งก็มีการลงโทษประหารชีวิตเพราะกลัวว่าในอนาคตจะเป็นภัยคุกคามที่สำคัญของนครรัฐ การทารุณเหล่าเฮลียอตอย่างลับๆ ซึ่งตัวเลขของผู้ถูกประหารไม่ได้รับการกล่าวถึงในประวัติศาสตร์ (Hanson, pp. 102, 118-119)

บทสรุป

จากทั้งหมดที่กล่าวไปคงจะไม่เกินจริงนักที่จะกล่าวว่าระบบการเมืองในสปาร์ตามีความน่าตื่นตาตื่นใจเป็นอย่างมาก นัยยะที่สำคัญที่ได้จากการศึกษาประวัติศาสตร์การเมืองของนครรัฐแห่งนี้คงหนีไม่พ้นการแสดงให้เห็นถึงระบบการถ่วงดุลอำนาจทางการเมืองหรือ check and balance ที่ไม่ว่าจะอย่างไรระบบการถ่วงดุลลักษณะเช่นนี้ก็สืบเนื่องมาจนถึงยุคสมัยประชาธิปไตยแบบตัวแทน (representative democracy) ในปัจจุบัน อันที่จริงอีกทางหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงพลังของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างดีก็คือ การที่สถาบันกษัตริย์ในช่วงเวลาดังกล่าวอยู่

ภายใต้เสียงของประชาชน กษัตริย์มิได้เป็นผู้ผูกขาดอำนาจไว้แต่เพียงผู้เดียวในพื้นที่ทางการเมืองแต่อำนาจทางการเมืองถูกกระจายไปอยู่ในมือของสมาชิกในสังคมกลุ่มต่างๆ อย่างสำคัญ

แม้ว่าข้อมูลสำหรับศึกษาประเด็นทางการเมืองและสังคมของสปาร์ตาจะถูกจำกัดด้วยข้อมูลที่มีน้อยกว่าอีกนครรัฐหนึ่งเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามก็เท่าที่มีข้อมูลพอศึกษาได้ก็สะท้อนให้เห็นโครงสร้างทางการเมืองในภาพรวมให้พวกเราเห็นมากพอสมควรและอาจเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ประเด็นศึกษาเกี่ยวกับการเมืองของสปาร์ตาจะได้รับการต่อยอดไปไกลมากกว่านี้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องบทบาทสตรีในสปาร์ตา การฝึกกองทหารอันเกรียงไกร เป็นต้น ประวัติศาสตร์มักบรรจุนิทานที่ น่าสนใจและประสบการณ์ต่างๆ ไว้มากมายเพื่อให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ถึงวิธีการปกครองบ้านเมือง เพื่อนำมาปรับใช้ในสังคมปัจจุบันได้ดังเช่นจากประสบการณ์ทั้งหมดของสปาร์ตาที่กล่าวถึงไปทั้งหมดข้างต้น หลายสิ่งดูเหมือนยังไม่เก่าเลยหากจะนำมาใช้ในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- Andrewes, Antony. (1974). *The Greek Tyrants*. London, Hutchinson University Library.
- Doumanis, Nicholas. (2010). *A History of Greece*. Basingstoke [England]: Palgrave Macmillan.
- Forrest, W. G. (1968). *A History of Sparta 950-192 B.C.* London: Hutchinson.
- Hanson, Victor Davis. (2005). *A War Like No Other: How the Athenians and Spartans Fought the Peloponnesian War*. New York: Random House.
- Jones, A. H. M. (1968). *Sparta*. Cambridge: Harvard University.
- Martin, Thomas R. (2013). *Ancient Greece*. New Haven, Conn: Yale University Press.
- Powell, Anton. (2001). *Athens and Sparta: Constructing Greek Political and Social History from 478 BC*. London: Routledge.
- Raaflaub, Kurt A. Ober, Josiah and Wallace, Robert W. (2007). *Origins of Democracy in Ancient Greece*. Berkeley: University of California Press.
- Sabine, George H. (1961). *A History of Political Theory*. New York: Rinehart and Winston.
- Sienkewicz, Thomas J. (2007). *Ancient Greece*. Pasadena, Calif: Salem Press.
- Sommerstein, Alan H. and Bayliss, Andrew J. (2012). *Oath and State in Ancient Greece*. Berlin: De Gruyter.